HELSINGIN YLIOPISTO
OIKEUSTIETEELLINEN TIEDEKUNTA

Professori Päivi Leino-Sandberg
Helsinki 9.4.2025

Asia: E 8/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto: kilpailukykykompassi EU:lle

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle 11.4.2025

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt lausuntoa valtioneuvoston selvityksestä, joka koskee Komission tiedonantoa 'kilpailukykykompassi EU:lle'. Lausuntoa pyydetään erityisesti sivistysvaliokunnan toimialan kannalta, jossa keskeisiä ovat varhaiskasvatusta, koulutusta, tiedettä, taidetta, yleistä kulttuuritoimintaa, urheilua, nuorisotyötä, tekijänoikeutta ja opintotukea koskevat asiat.

Komissio antoi tiedonannon kilpailukykykompassista tammikuussa 2025 (KOM (2025) 30 lopullinen). Tiedonanto on laaja ja kuvaileva kilpailukyvyn parantamiseen tähtäävä strateginen ohjelma, joka toteutetaan myöhemmin annettavien ehdotusten nojalla. Tiedonannon taustalla on nk. Draghin raportti,[1] jonka keskeisten suositusten toteuttamiseen von der Leyenin toinen komissio on kaudellaan sitoutunut. Keskeinen keino aloitteiden toteuttamiseksi on EU:n uusi rahoituskehys, jota koskevat neuvottelut ovat alkamassa ensi kesänä, jota koskevan tiedonannon komissio antoi helmikuussa 2025.[2] Rahoituskehyksen vuodettuja osia on jo julkisessa keskustelussa.[3] Lisäksi komissio on antanut tiedonannon kompassissa mainitusta 'osaamisunionista' maaliskuun alussa 2025.[4]

[1] Peter Lindseth & Päivi Leino-Sandberg, *Democratizing Draghi: Why the "Competitiveness Report" Demands Treaty Reform, VerfBlog,* 2024/9/12, https://verfassungsblog.de/draghi-report-investment-eu-competition-treaty-reform/,
[2] Kohti seuraavaa monivuotista rahoituskehystä, COM(2025) 46 final.
[3] Päivi Leino-Sandberg: *Leaked and Loaded: Why the NGEU Model is Ill-Suited for Responding to the EU's Current Geopolitical Challenges, VerfBlog,* 2025/3/18, https://verfassungsblog.de/mff_ngeu_leaked-and-loaded/
[4] COM(2025) 90 final.

Valtioneuvoston kirjelmä koostuu sen aikaisemmin eri yhteyksissä muodostamista kannoista. Valiokunnan toimialaan kuuluvia kysymyksiä käsitellään seuraavissa kohdissa:

Innovaatiokuilun kaventaminen

Suomen lähtökohtana on, että EU:n kilpailuun perustuvien rahoitusohjelmien, kuten tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman, tulee jatkossakin perustua korkeaan toiminnan laatuun, ei kiintiöihin tai aluekriteereihin (E 31/2024 vp). Innovaatioiden kaupallistamisessa ja skaalaamisessa keskeisiä ovat yksityisen ja julkisen sektorin TKI-kumppanuudet sekä toimiva aineettomien oikeuksien suoja (IPR). Kilpailukyvyn vahvistamiseksi tarvitaan toimia eri toimialojen rohkeaan uudistumiseen. Tämä edellyttää merkittäviä panostuksia tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä digitalisaatioon.

Osaaminen, laadukkaat työpaikat ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus

Suomi pitää Euroopan kilpailukyvyn ja menestyksen kannalta ratkaisevana, että jatkamme määrätietoisia ponnisteluja koulutustason nostamiseksi ja jatkuvan oppimisen vahvistamiseksi EU:n tasolla. Jatkuvat panostukset Erasmus+:n kaltaisiin ohjelmiin tukevat näitä tavoitteita. Maailmanlaajuisessa kilpailussa EU:n on oltava kilpailukykyinen alue sekä huippututkimukselle että opiskelijavaihdolle (E 58/2023 vp). Suomi yhtyy komission näkemykseen osaamisen, liikkuvuuden edistämisen ja kansainvälisen osaamisen hyödyntämisen merkityksestä kilpailukyvylle. Suomi pitää tärkeänä sitä, että Euroopassa pyritään edistämään keinoja pitää lahjakkaat eurooppalaiset tutkijat Euroopassa ja tehdä Euroopasta houkutteleva kohde ulkomaalaisten osaajien sijoittumiseen. (E 36/2023 vp) Sosiaalisen suojelun alueella osaavan ja koulutetun työvoiman turvaaminen, erityisesti kriittisillä aloilla, henkilöiden vapaan liikkuvuuden sujuvoittaminen ja kaksoissiirtymän tukeminen ja hyödyntäminen ovat tärkeitä alueita sekä itsessään että EU:n kilpailukyvylle. (E 21/2024 vp)

Rahoitus

Osana tulevaa rahoituskehystä Suomi suhtautuu avoimesti tulosperusteisten mallien tarkastelemiseen rahoituksen eurooppalaisen vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Suomi pitää tärkeänä, että Euroopan strategisen kilpailukyvyn vahvistamiseen kohdennetaan rahoitusta nykyistä vahvemmin. Suomen prioriteettina on avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun pohjautuvan tutkimus-, kehitys- ja innovaatiorahoituksen nykyistä suurempi osuus. […] Suomi katsoo, että strategista kilpailukykyä tukevien ohjelmien yhdistäminen yhdeksi laajaksi kokonaisuudeksi voisi parhaimmillaan tehostaa EU-rahoitusta. Suomelle on kuitenkin ensisijaista, että tutkimus-, kehitys-, ja innovaatiorahoituksen säilyminen avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun perustuvana EU-rahoituksena turvataan. Suomi katsoo, että tutkimus-, kehitys-, ja innovaatiorahoituksen osuutta kehyksessä tulisi kasvattaa Suomen saadessa näistä ohjelmista ja välineistä huomattavasti enemmän suhteessa maksuosuuteensa. Suomi pitää tarkoituksenmukaisena, että TKItoimiin kohdistuva EU-rahoitus (nykyinen Horisontti Eurooppa) voi jatkossakin olla avustusmuotoista. Suomi katsoo, että kaksikäyttötarkoituksiin kohdistuvaa TKIrahoitusta tulisi painottaa laajasti rahoituskehyksessä. […] Suomen tavoitteena on, että nykyistä suurempi osuus

rahoituksesta kohdennettaisiin puolustustutkimus- ja kehittämisvaiheen toimien tukemiseksi EU:ssa nykyisen Euroopan puolustusrahaston tai sitä vastaavan järjestelyn tapaan.

Kirjelmän loppupuolella tuodaan esiin, että

komission mukaan tulevassa EU:n monivuotisessa rahoituskehyksessä tultaisiin tarkistamaan EU:n talousarvion rakennetta ja rahoituksen kohdentamista kilpailukyvyn painopisteiden tukemiseksi. Kompassissa korostetaan, että varojen käyttö on tällä hetkellä hajautettu liian moniin ohjelmiin. Seuraavassa monivuotisessa rahoituskehyksessä määriteltäisiin yhteisesti sovittujen rahoitusprioriteettien kokonaisuus. Näihin tarpeisiin vastaisi mahdollinen uusi Euroopan kilpailukykyrahasto. […] Euroopassa on laaja ammattitaitoisten työntekijöiden reservi, vahvat koulutusjärjestelmät, osallistavat työmarkkinat, syrjimättömyyslainsäädäntöä sekä vankka hyvinvointivaltio. […] Jotta osaaminen vastaisi hyvin työmarkkinoiden vaatimuksia, komissio esittää aloitteen osaamisunionin rakentamiseksi. Painopiste on investoinneissa, aikuiskoulutuksessa ja elinikäisessä oppimisessa, tulevaisuuden vaatimukset huomioivassa osaamisessa, osaamisen ylläpitämisessä, oikeudenmukaisessa liikkuvuudessa, osaajien houkuttelussa kolmansista maista, kotouttamisessa ja erityyppisten tutkintojen tunnustamisessa. Osaamisunioniin sisällytetään STEM-aineiden opetusta koskeva strateginen suunnitelma, perusosaamisen toimintasuunnitelma, ammatillista opetusta koskeva eurooppalainen strategia, ja sillä vahvistetaan Eurooppalaiset yliopistot -alliansseja. Osaamisen ja ammattien työmarkkinarelevanssi edellyttää vahvaa vuoropuhelua työmarkkinaosapuolten kanssa. Osaamisen siirrettävyyttä koskevalla aloitteella helpotetaan hankitun osaamisen tunnustamista liikkuvuuden yhteydessä. Työikäisen väestön määrän vähentyessä, työmarkkinoille osallistumista edistääkseen, komissio esittää laadukkaisiin työpaikkoihin johtavan etenemissuunnitelman, jossa tehdään yhteistyötä työmarkkinaosapuolten kanssa.

Tiedonannossa ja valtioneuvoston kirjelmässä ei kuitenkaan juuri eritellä, miten nämä tavoitteet on tarkoitus saavuttaa. Nämä kysymykset ovat merkittäviä huomioiden valiokunnan vakiintuneet kannanotot. Totean kunnioittavasti lausuntonani seuraavaa.

EU:n toimivallasta ja viimeaikaisesta kehityksestä

Koulutus kuuluu unionin ja jäsenvaltioiden toimivallanjaossa kansallisen toimivallan ydinalueisiin.[5] Unionin toimivalta näillä aloilla on kevyttä. SEUT 6 artiklan mukaan

”Unionilla on toimivalta toteuttaa toimia jäsenvaltioiden toimien tukemiseksi, yhteensovittamiseksi tai täydentämiseksi. Nämä toimet koskevat Euroopan tasolla seuraavia aloja:
… e) yleissivistävä koulutus, ammatillinen koulutus, nuoriso ja urheilu;”

Tukitoimivallan aloilla ”ja perussopimuksissa määrätyin edellytyksin unionilla on toimivalta toteuttaa jäsenvaltioiden toimintaa tukevia, yhteensovittavia tai täydentäviä toimia, mutta

[5] The Secretariat of Working Group V on Complimentary Competences, ‘The European Convention’ [2002] CONV 375/1/02 REV 1, 11.

tämä ei syrjäytä niiden toimivaltaa näillä aloilla” (SEUT 2(5) artikla). Olen käsitellyt näihin kysymyksiin liittyvää unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä useissa valiokunnalle antamissani lausunnossa.

Unionilla on EUT-sopimuksen XIX osaston alaisuudessa jaettua toimivaltaa myös tutkimuksen ja teknologian kehittämisessä. Näillä aloilla unionin toimivaltaa on kuitenkin nimenomaisesti tarkennettu SEUT 4 artiklan 3 kohdassa niin, että ”[t]utkimuksen, teknologisen kehittämisen ja avaruuden aloilla unionilla on toimivalta toteuttaa toimia, erityisesti määritellä ja panna täytäntöön ohjelmia ilman, että tämän toimivallan käyttäminen estää jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa”. Tälle toimivallalle nojautuu nykyisin esimerkiksi tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelma ”Horisontti Eurooppa”,[6] jonka oikeusperustana toimii 173 artiklan 3 kohta (teollisuus), 182 artiklan 1 kohta sekä 183 artiklan ja 188 artiklan toinen kohta (tutkimus ja teollisuus).

Sivistysvaliokunta on vakiintuneesti korostanut, että koulutus kuuluu EU:n ja jäsenvaltioiden toimivallanjaossa kansallisen toimivallan ydinalueisiin ja että unionin toimivalta on tällä alalla kevyttä. EU voi hyväksyä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä koulutusta koskevien tavoitteiden edistämiseen liittyviä toimia, jotka eivät merkitse jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista. Lisäksi neuvosto voi antaa komission ehdotuksesta suosituksia. Valiokunta on eri yhteyksissä (mm. SiVL 6/2021 vp, SiVL 36/2022 vp ja SiVL 1/2023 vp) painottanut, että päätöksenteko koulutuspolitiikasta tulee pitää jäsenmaissa.

Valiokunta on huomauttanut lausunnossaan SiVL 10/2023 vp, että kirjaukset koulutuksen kehittämisestä EU-tasolla jäävät epäselviksi ja korostanut, että jäsenvaltiot päättävät tutkintojen viitekehysten sisällöstä sekä osaamisen tunnustamisesta huomioiden pyrkimyksen säännellä jatkossa myös tutkintoja ja vaikuttaa niiden sisältöön. Tällöin käsittelyssä olleet ehdotukset vahvistaisivat toteutuessaan komission asemaa koulutuksen suunnittelussa, koska sillä on keskeinen asema suunnitelmia tehtäessä ja rahoituksesta päätettäessä. Valiokunta kiinnitti huomiota komission pyrkimykseen ohjata koulutussektorille kohdistuvia toimia taloudellisilla panostuksilla. Sivistysvaliokunta on jo aiemmin (mm. SiVL 1/2023 vp) tuonut esiin, että on tärkeää tiedostaa myös ei-sitovan ohjauksen merkitys: muodollisesti ei-sitovalla — rahoituksella tai muulla instrumentilla tapahtuvalla — EU:n ohjauksella voi olla kansallisesti merkittäviäkin käytännön vaikutuksia. Siten valiokunta ei pidä tarkoituksenmukaisena, että komission roolia vahvistetaan koulutussektorilla tai siihen heijastuvilla toimilla.

Valiokunta on korostanut lausunnossaan SiVL 2/2024 vp, että “Kun EU:lla ei ole koulutussektorilla lainsäädäntötoimivaltaa, komission tavoitteena vaikuttaa olevan pyrkimys ohjata koulutussektorille kohdistuvia toimia taloudellisilla panostuksilla. Valiokunta on aiemmissa lausunnoissaan korostanut, että on tärkeää tiedostaa myös ei-sitovan ohjauksen tosiasiallinen merkitys. Suosituksiin ja ohjeisiin perustuvalla sääntelyllä ja aloitteisiin sisältyvillä rahoitusinstrumenteilla pyritään ohjaamaan toimijoiden käyttäytymistä, ja niillä voi olla kansallisesti merkittäviäkin käytännön vaikutuksia. Valiokunta toistaa näkemyksensä siitä, että se ei pidä tarkoituksenmukaisena vahvistaa komission roolia koulutussektorilla. […] Sivistysvaliokunta katsoo, että […] linjauksissa olisi syytä todeta, että myös mm. koulutuksen,

[6] EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EU) 2021/695 tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman ”Horisontti Eurooppa” perustamisesta, sen osallistumista ja tulosten levittämistä koskevien sääntöjen vahvistamisesta sekä asetusten (EU) N:o 1290/2013 ja (EU) N:o 1291/2013 kumoamisesta.

nuorison ja urheilun alat ovat jatkossakin jäsenvaltioiden omaan päätösvaltaan kuuluvia sektoreita ja että EU-tason toimilla ei tule rapauttaa jäsenvaltioiden toimivaltaa. […] Valiokunnan näkemyksen mukaan olisi tärkeää käydä keskustelua siitä, millaista unionin tosiasiallista vallankäyttöä pidetään hyväksyttävänä aloilla, joilla EU:lla ei ole varsinaista lainsäädäntövaltaa.

Kilpailukykykompassilla on merkitystä näiden valiokunnan linjausten näkökulmasta. Valtioneuvoston linjausten suhde näihin arvioihin jää hyvinkin epäselväksi, sillä vaikutelmaksi jää, ettei sen kirjelmässä oteta laisinkaan kantaa siihen tapaan, jolla EU tällä hetkellä tosiasiallisesti toimii koulutuksen, tutkimuksen ja nuorispolitiikan kentillä.

Suunnittelupohjainen hallinto

Kuten valiokunnan aiemmissa kannanotoissa on tuotu esille, Suomen politiikkavaihtoehtoihin vaikuttaa nykyisin EU-säädöksissä omaksuttu suunnitelmapohjainen hallinnointimalli, jonka käyttö ulottuu usein unionin toimivaltaa laajemmalle. Jäsenvaltioiden toimintaa ohjataan EU-tasolta koordinaatiomenettelyjen avulla, ja muodollisesti ei-sitoviin suosituksiin kirjattujen EU-tavoitteiden täyttymistä kiritetään jäsenvaltioille annettavan rahoituksen avulla.[7] Toimintamallia ei ole EU:ssa pidetty toimivaltanäkökulmasta ongelmallisena, koska jäsenvaltiot voivat muodollisesti itse valita, haluavatko ne toteuttaa unionin rahoituksen edellytyksenä olevia EU-tavoitteita.[8] Rahoituksen käyttö on vapaaehtoista, mutta sen kustannuksiin osallistuminen ei ole.

Kilpailukykykompassin taustalla olevassa Drahgin raportissa kilpailukykytoimintasuunnitelmien (“Competitiveness Action Plans”) käyttö osana kilpailukyvyn koordinointikehikkoa (“Competitiveness Coordination Framework”) on Eurooppa-neuvoston määrittelemien EU:n kilpailukykyprioriteettien (“EU Competitiveness Priorities”) keskeinen toteutusmalli.[9] Komissio neuvottelisi suunnitelmat kansallisten hallintojen edustajien lisäksi laajan ryhmän kanssa, johon kuuluisivat “all relevant stakeholders, Member States, experts, the private sector, EU institutions and agencies”.[10]

Uusien toimintasuunnitelmien mallina toimivat nykyset elpymissuunnitelmat, joiden kohdalla tulisi käydä kriittistä keskustelua siitä, ovatko ne aidosti hyvä tapa edistää EU:n prioriteetteja. Käytännössä jokainen jäsenvaltio edistää omia kansallisia hankkeitaan komission kevyen valvonnan alaisuudessa ja ilman muiden jäsenvaltioiden tehokasta vertaisarviointia. Tavoitteena on lähinnä löytää riittävä määrä kohtuullisia rahoituskohteita, jotta jäsenvaltiolle etukäteen sovittu rahoitusosuus saadaan jyvitettyä ja käytettyä.

Mallia on elpymispaketissa sovellettu myös koulutuksen ja tutkimuksen alojen hankkeiden rahoittamiseen.[11] EU:n mittava tutkimusrahoitus myönnetään juuri valtioneuvoston kannan

[7] Ks. esim. Paul Dermine, The Planning Method: An Inquiry into the Constitutional Ramifications of a New EU Governance Technique. Common Market Law Review 61 2024, s. 959–992.
[8] Päivi Leino-Sandberg, Unionin oikeuden harmailla alueilla – pohdintaa fiskaalisen integraation oikeudellisista rajoista. Lakimies 7–8/2021, s. 1187–1217.
[9] Draghin raportti, Part A, s.63; Part B, ss.311-13).
[10] Draghin raportti, Osa B, s. 312.
[11] Kts esim Portugalin elpymissuunnitelma, jonka 3. ja 4. maksatuserät komissio hyväksyi 22.12.2023.C(2023) 9290 final. Portugalissa EU rahoittaa 600 000 kannettavan tietokoneen hankkimisen opettajien ja oppilaiden käyttöön peruskouluissa. EU rahoittaa myös neljän laajamittaisen verkkokoulutuksen käyttöönoton digitaitojen

vastaisesti: se ei ole EU-tasolla kilpailtua ja pohjautuu nimenomaan maakohtaisiin kiintiöihin, joista nauttivat ainoastaan yhden jäsenvaltion tutkimuslaitokset.

Vastaavia toimia ja niiden rahoittamista sisältyy lukuisiin muihinkin elpymissuunnitelmiin. Rahoituksen yleistavoitteena on vauhdittaa EU:n erilaisten koulutus- ja tutkimusalan suositusten täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa. Neuvottelut rahoitettavista kohteista käydään käytännössä komission ja jäsenvaltion virkamiesten välillä luottamuksellisissa neuvotteluissa, joiden lopputulos käsitellään jäsenvaltioiden välisissä elimissä pikaisesti ja muodollisesti, mutta vailla varsinaisia sisältökeskusteluja.[12] Usein kansallisia suunnitelmia ei ole saatavilla kuin kansallisella kielellä. Täten myös muille jäsenvaltioille jää niukat mahdollisuudet vaikuttaa siihen, mihin EU:n rahoitusta muissa jäsenvaltioissa suunnataan.

Lukuisat mainituista rahoitustoimista eivät perussopimusten mukaan kuulu sisältönsä puolesta unionin toimivaltaan. Pohtimatta jää, miten tämä käytäntö vaikuttaa siihen vakiintuneeseen lähtökohtaan, että päätöksenteko koulutuspolitiikasta tulee pitää jäsenmaissa. Tällä hetkellä esimerkiksi komissiossa pidetään kokemuksia positiivisina ja niitä ollaan vakiinnuttamassa uusiinkin rahoitusinstrumentteihin. Täten hyvin ratkaisevaksi muodostuu se, mitä valiokunnan toimialaan kuuluvia asioita tuleviin suunnitelmamalleihin sisällytettäisiin ja miten nämä suunnitelmat käytännössä heijastuisivat unionin tulevaan rahoituskehykseen ja rahoitusohjelmiin.

Tuleva rahoituskehys

Tulevaa rahoituskehystä koskevassa tiedonannossaan komissio korostaa, että ”Meidän on yhdistettävä yhteiskuntamme hyödyntämällä koulutusta ja investoimalla ihmisiin. Nämä haasteet on ratkaistava vahvistamalla ja nykyaikaistamalla koheesio- ja kasvupolitiikkaa yhteistyössä kansallisten, alueellisten ja paikallisten viranomaisten kanssa.” “Kaiken kaikkiaan Euroopan tuleva kilpailukyky edellyttää kykyä käynnistää uusi keksintöjen ja innovatiivisuuden aikakausi ja asettaa tutkimus ja innovointi sekä tiede ja teknologia Euroopan talouden keskiöön.” Keskeisenä keinona nähdään “Euroopan kilpailukykyrahasto, jonka investointikapasiteettia käytetään EU:n kilpailukyvyn kannalta kriittisiin strategisiin aloihin ja teknologioihin, mukaan lukien tutkimus ja innovointi, ja Euroopan yhteistä etua koskevat tärkeät hankkeet.”

Komission (julkiset ja vuodetut) suunnitelmat uudeksi rahoitusohjelmaksi osoittavat, että sen tarkoituksena on laajentaa kansallisiin suunnitelmiin koskevaa hallintoa kattamaan nykyisiä

kehittämiseksi, sekä digitaalisten välinepakettien lahjoittamisen 5120 oppilaalle Madeiralla. Tutkimuksen alalla EU antaa varoja lukuisten tutkimuskonsortioiden rakentamiseen yritysten ja akateemisten tai teknologian tutkimuskeskusten välillä (kohteet 5.5., 5.7., 5.9, 5.39, 5.41). Itävallan elpymissuunnitelmaan sisältyy huomattava määrä kouluihin liittyviä toimia. Komission ensimmäisessä maksatuspäätöksessä C(2023) 2551 final Itävallalle suunnataan rahoitusta palkkiona siitä, että sen uusi koulujen digitalisoitumista koskeva lainsäädäntö on tullut voimaan (tavoite 49 ja 50), hankintapäätöksestä jolla tilataan digilaitteita oppilaille (52), digilaitteiden toimittamisesta 5. ja 6. luokkien oppilaille (53), työttömien lisäkoulutusta koskevan lainsäädännön voimaantulosta (84, 87) sekä koulutukseen liittyvän lisäkannustimen jakamisesta työttömille (85). Edelleen EU palkitsee Itävaltaa siitä, että se on hyväksynyt uuden koulutuslainsäädännön jonka nojalla oppilaiden opetustunteja lisätään (92) sekä varsinaisten koulutustuntien lisäämisen ml. koulujen loma-aikoina (93).

[12] Päivi Leino-Sandberg; (2023). Recovery and Resilience Facility two years after – quo vadis EU money? *Verfassungsblog*. https://doi.org/10.17176/20230928-103349-0; Päivi Leino-Sandberg & Tapio Raunio, (2023). From bad to worse: The continuous dilemma facing parliaments in European economic and fiscal governance. *Government and Opposition*. https://doi.org/10.1017/gov.2023.29 .

elpymissuunnitelmia laajemmin esimerkiksi koheesio-, ilmasto-, maahantulo-, maatalous- ja kalastuspolitiikan toteuttamiseen suunnattuja rahastoja jäsenvaltioille etukäteen allokoitujen rahoitusosuuksien toteuttamiseksi. Epäselvää on, olisiko näistä tarkoitus rahoittaa – nykyisen elpymisrahaston tapaan – myös koulutukseen ja tutkimukseen liittyviä jäsenvaltioiden hankkeita. Kilpailukykyrahasto olisi tästä erillinen, ja sisältäisi esimerkiksi nykyisen Horizon Europe-rahoituksen. Erasmus 2.0 sisältyisi myös rahoituskehyksiin erillisenä rahastona.

Sekä “osaaminen” että “kilpailukyky” sisältävät kuitenkin laajasti myös niitä kansalliseen toimivaltaan kuuluvia kysymyksiä, joiden pysymistä kansallisessa ohjauksessa valiokunta on kannanotoissaan pitänyt tärkeänä. Vaikka suoranaista lainsäädäntötoimivaltaa ei ole, vaikutusvaltaan voi pyrkiä rahoituksen avulla. Samalla tulisi kyetä kriittisesti arvioimaan kokemuksia elpymispaketista, jota komission asiakirjoissa pidetään onnistuneena pilottina. EU:n tilintarkastustuomioistuin on säännönmukaisesti arvioinut raporteissaan sen toimintaa kriittisesti liittyen esimerkiksi jäsenvaltioille asetettujen tavoitteiden väljään muotoiluun, rahoituskriteerien epäselvyyteen ja varainkäytön valvontaan. Eurooppalaista lisäarvoa rahoitetuista hankkeista on usein vaikea löytää. Ongelmia aiheuttaa edelleen myös suunnitelmissa sovellettu tulospohjainen rahoitusmalli, jonka käyttöä komissio esittää laajasti myös tulevalle rahoituskehyskaudelle. Valtioneuvoston linjaukset eivät ilmennä lähtökohtaa, jossa pohdittaisiin huolella EU-tason toiminnan lisäarvoa. Erityisen tarkkaan tätä tulisi pohtia aloilla, jotka kuuluvat perussopimusten nojalla jäsenvaltioille.